

М.Н. Бідняк, доктор технічних наук, професор

МЕТОДОЛОГІЯ ІНДИКАТИВНОГО МЕТОДУ УПРАВЛІННЯ

У статті розглянуті методологічні основи використання індикативного методу управління розвитком соціально-економічних систем. Індикативний метод управління дає можливість побудови ефективної системи формування прогнозу, визначення стратегій та розробки програм як системи в цілому, так і її окремих елементів.

Ключові слова: методологія, індикативний метод, управління, прогноз, стратегія, алгоритм.

Н.Н. Бидняк, доктор технических наук, профессор

МЕТОДОЛОГІЯ ІНДИКАТИВНОГО МЕТОДА УПРАВЛЕННЯ

В статье рассмотрены методологические основы использования индикативного метода управления развитием социально-экономических систем. Индикативный метод управления дает возможность построения эффективной системы формирования прогноза, определения стратегий, а также разработки программ как системы в целом, так и ее отдельных элементов.

Ключевые слова: методология, индикативный метод, управление, прогноз, стратегия, алгоритм.

M.N. Bidnyak, prof., Doctor of Engineering

METHODOLOGY OF INDICATIVE METHOD OF MANAGEMENT

The article studies methodological bases of usage of indicative method of management of social and economic system development. Indicative method of management provides an opportunity to build an effective system of prognostication, define strategies and develop programs and systems in general, and their separate parts in particular.

Key words: methodology, indicative method, management, prognostication, strategy, algorithm.

Розвиток суспільно-економічних процесів за сучасних умов відбувається під впливом багатьох факторів як світового, так і національного характеру, починаючи з глобальних інтересів і закінчуючи регіональними особливостями кожної національної економіки. Все це потребує нових підходів, формування нових методів управління, які дають більш ефективні результати розвитку та вирішення соціальних проблем. На наш погляд, таким є індикативний метод управління, який націлений на орієнтуючий і направляючий підхід.

Суть його полягає в тому, що він не може бути однозначним і жорстким, а допускає можливі відхилення та корективи в процесі реалізації дій на всіх рівнях ієрархій і на всіх етапах функціонування соціально-економічних систем.

Методологічні основи використання індикативного методу управління є предметом уваги багатьох дослідників, які займаються формуванням нових методів управління, які дають

більш ефективні результати розвитку та вирішення соціальних проблем. Дана проблематика висвітлена в працях таких учених: П. Друкера, С. Паркінсона, М. Виноградського, М. Удальцової, Л. Шаян, З. Шершньової [5], але потребує подальших досліджень.

Метою статті є розгляд методологічних основ використання індикативного методу управління розвитком соціально-економічних систем у зв'язку з вирішенням конкретних проблем удосконалення системи управління в сучасних умовах.

В основі індикативного методу управління лежать чітко визначені методологічні основи, які дають можливість побудови ефективної системи прогнозування, планування, розробки програм та їхньої реалізації. Якщо розглядати управління соціально-економічними процесами як функцію часу, то схематично її можна представити такому вигляді (рис. 1).

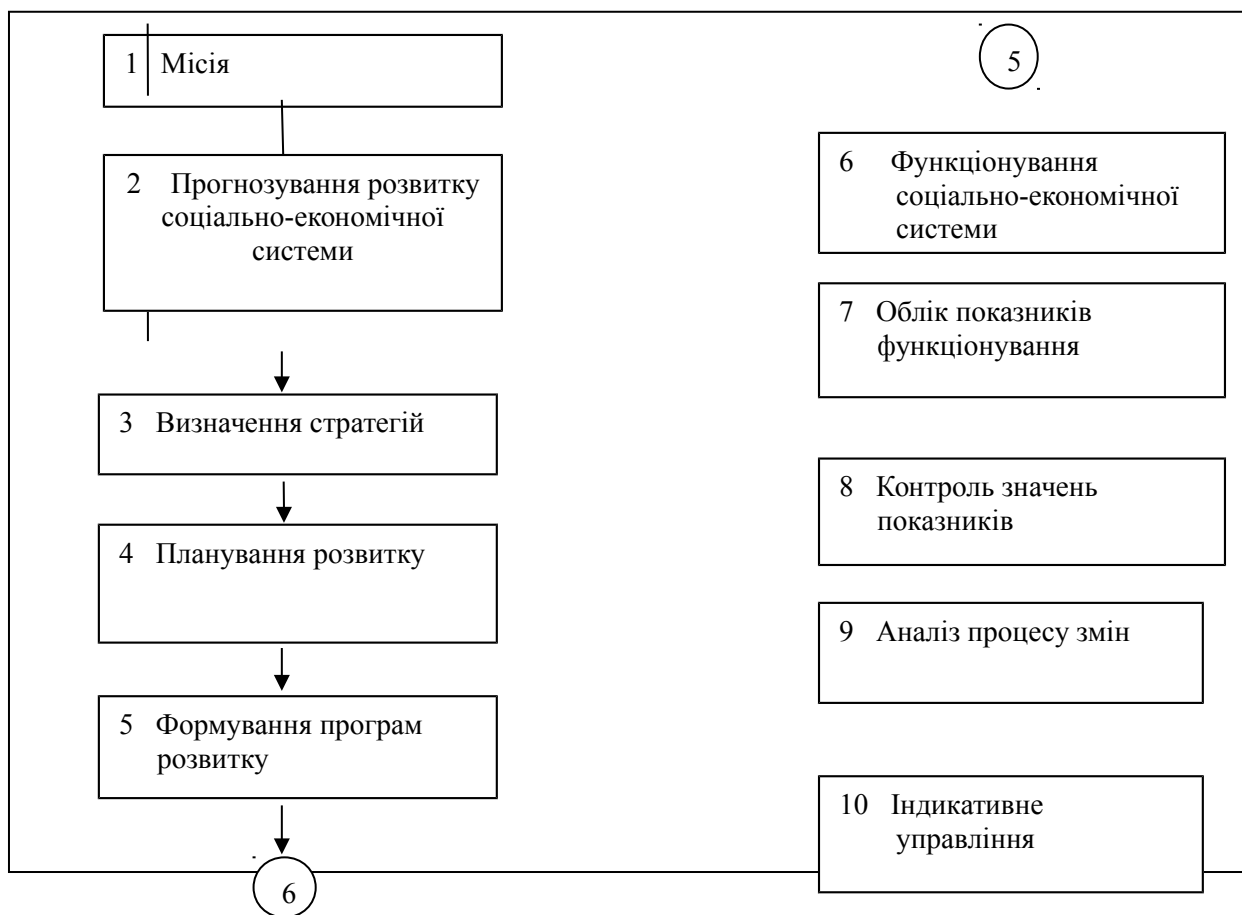

Рисунок 1. Схема індикативного управління як функція часу

З огляду на схему, на першому етапі проводиться прогнозування розвитку соціально-економічної системи. В нашому випадку соціально-економічною системою може бути як національна економіка в цілому, так і регіональний рівень, галузевий чи виробничий, а також будь-яка соціальна система [1, 2].

На етапі прогнозування визначаються основні тенденції розвитку на досить тривалий період і, наскільки це можливо, виявляються майбутні зміни в тому чи іншому напрямку розвитку. Для цього в нинішній час розроблено низку методів, які дозволяють вирішити ці питання. Це і метод експертних оцінок, сценарний та концептуальний метод і багато інших. Слід відмітити, що цей етап прогнозування має становити не менше 15-20 років. В даному випадку прогноз є як фактором (горизонтом) розвитку соціально-економічної системи. Звісно, чим триваліший часовий лаг, тим менша точність прогнозу, але це необхідна і достатня характеристика можливих орієнтирів розвитку. Відомо, що кожному прогнозу властива різного ступеня невизначеність. Тому при розробці прогнозу необхідно зводити різницю в показниках до мінімуму. В зв'язку з цим існує кілька методів уточнення прогнозу. Наприклад,

можна скористатися методом прямої верифікації (достовірності), який полягає в порівнянні прогнозних характеристик, отриманих різними методами [3, 4].

Непряма верифікація – це порівняння отриманого прогнозу з існуючими програмами галузі чи уряду. Сьогодні існують і інші методи оцінки прогнозів, але, не вдаючись до їхнього детального розгляду, відмітимо, що точність прогнозу залежить передусім від надійності й точності початкової інформації.

Прогноз лежить в основі побудови дерева цілей, що є важливим елементом розвитку, який формулює завдання другого етапу індикативного стратегічного управління (рис. 2).

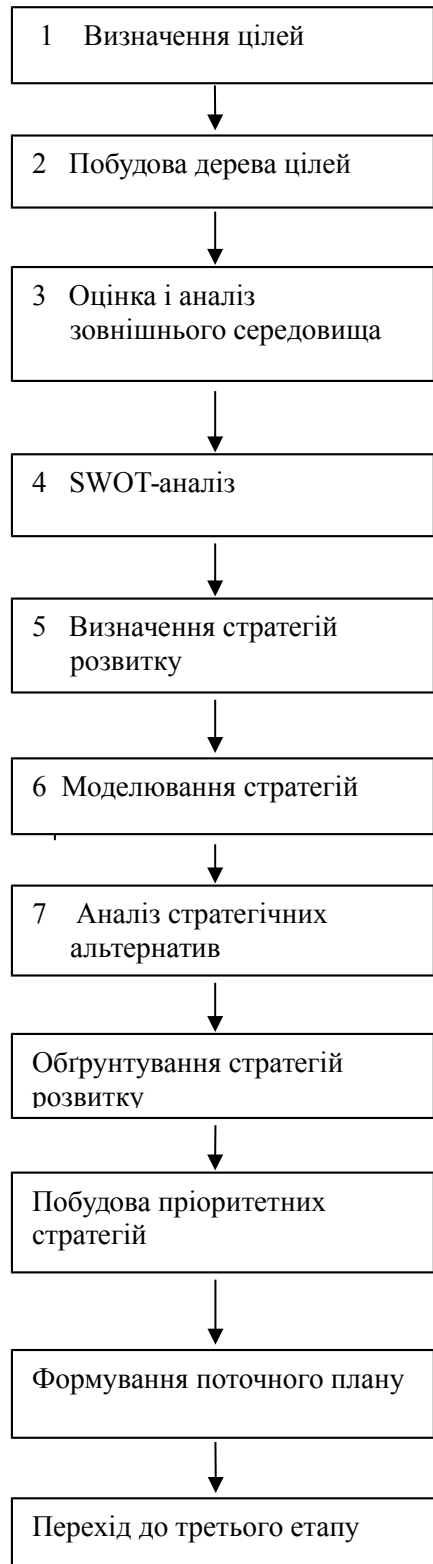

Рисунок 2. Алгоритм індикативного стратегічного управління

Вибір і обґрунтування стратегій розвитку соціально-економічних систем проводиться з урахування використання наявних ресурсів або можливого залучення інвесторів, а також загального зростання економічних і соціальних показників. При стратегічних напрямках розвитку будь-якої системи крапкою відліку є її сучасний стан. Для визначення цього стану найбільш адекватним є метод swot-аналізу, який дає можливість визначити як зовнішнє середовище, так і внутрішній стан соціально-економічної системи, а також можливі загрози, які очікують систему в майбутньому. Формування стратегії розвитку системи можуть бути вибірковими, тотальними чи окремих елементів. Усе це залежить від цілей, а також від спроможності як безпосередніх керівників, так і рівня підготовки управлінських кадрів [5].

Моделювання стратегій розвитку соціально-економічних систем передбачає розробку економіко-математичної моделі, в яку повинні увійти як ендогенні, так і екзогенні показники і, звісно, економічні показники, які характеризують стан системи. На сучасному етапі розвитку науки управління розроблено досить багато математичних методів моделювання соціально-економічних систем. До них відносять лінійне та динамічне програмування, теорію ігор, теорію масового обслуговування, імітаційне моделювання. На наш погляд, найбільш ефективним є метод імітаційного моделювання. Не вдаючись до більш детального розгляду цього методу, слід зазначити, що він не має практично ніяких обмежень щодо впливу на параметри, які характеризують стан соціально-економічної системи. Але і він має недоліки. Чим точніший результат хочемо отримати, тим більше необхідно провести ітерацій. У цьому особливість цього методу.

Аналіз результатів моделювання дає можливість за критерієм цільової функції визначити найбільш ефективну стратегію розвитку. Залежно від фінансового стану, матеріального забезпечення, треба обґрунтувати пріоритетні стратегії розвитку. Поміж тим, можна розглядати альтернативні варіанти тієї чи іншої стратегії, змінюючи скеровані параметри системи.

На певному етапі визначаються конкретні цілі господарювання на найближчі 3-5 років і визначаються ресурси, які необхідні для їхнього досягнення, тобто розробляється безпосередньо план реалізації стратегій управління з визначенням строків, ресурсів та виконавців.

Відомо, що планування – це проектування будь-якого процесу в часі та просторі, тому план – це конкретна стадія управління з визначення того, хто, коли і що робить.

Змістом наступного етапу управління розвитку соціально-економічних систем є розробка програм з окремих напрямків діяльності, як правило, на 1-2 роки. Програми повинні розроблятися окремим елементом з визначенням усіх видів ресурсів для їхньої реалізації.

Оцінка й оцінка реалізації здійснюється шляхом контролю показників-індикаторів (рис. 3).

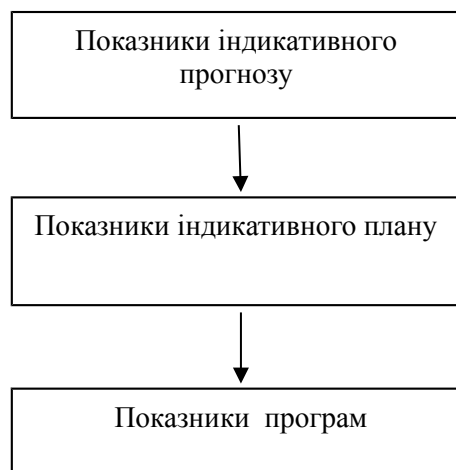

Рис. 3. Система контролю оцінки індикативного управління

Аналіз проведення автором досліджень свідчить про те, що найбільш суттєвий вплив на реалізацію індикативного методу мають фактори зовнішнього характеру:

- економічні – +25%
- ринкові – +50%
- політичні мають від’ємний характер – 10%
- «+», «-» характеризують відповідно позитивний або негативний вплив.

Слід відмітити, що індикативний метод управління дозволяє повністю реалізувати принципи управління – лабільність, оперативність та ін.

Залежно від характеру змін показників-індикаторів, можна змінювати не тільки цілі, плани та програми, але й інші характеристики, та робити управління соціально-економічними системами ефективним і раціональним. Успіх індикативного методу в управлінні залежить передусім від підготовки висококваліфікованих кадрів з розробки всіх етапів індикативного методу з використанням усього арсеналу інструментів сучасного рівня науки [6]:

- розробки нових методів визначення показників-індикаторів без будь-яких догматичних підходів;
- забезпечення послідовності та професійності різних рівнів апарату управління;
- додержання соціального партнерства;
- розробки цілей національного та регіонального розвитку соціально-економічних систем.

Отже, успіх індикативного методу в управлінні залежить передусім від підготовки висококваліфікованих кадрів з розробки всіх етапів індикативного методу з використанням усього арсеналу інструментів сучасного рівня науки. Саме такий підхід дає можливість чітко визначити напрям дій на всіх рівнях ієрархії, виключити нераціональні витрати, передбачити можливі події, сприяти порівнянню з минулим і бачити майбутнє, реалізувати принцип управління по цілям, створити організаційно-розпорядчий механізм забезпечення розвитку соціально-економічних систем.

Використані джерела

1. Адизес И. Управление жизненным циклом корпорации / И.Адизес ; пер. с англ. под науч. ред. А.С. Сеферяна. – СПб. : Питер, 2012. – 384 с.
2. Вачевський М.В. Маркетинг: основи теорії і практики / М.В. Вачевський та ін. – Львів: Камеляр, 2010. – 223с.
3. Шумпетер Й. История економічного аналізу / Й. Шумпетер. – СПб., 2001. – 1479 с.
4. Сакс Дж. Д. Макроекономіка. Глобальний підхід / Дж. Д. Сакс, Ф.Б. Ларрен. – М. : Денно, 1996. – 560 с.
5. Самуельсон П. Економіка / П.Самуельсон, В. Нордхаус. – М., 1997. – 595 с.
6. Гальчинський А.С. Криза і цикли світового розвитку / А.С. Гальчинський. – К. : АДЕФ – Україна, 2009. – 59 с.
7. Партин Г.О. Фінансовий менеджмент / Г.О. Партин, Н.Є. Селюченко. – Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 332 с.
8. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы, политика : пер. с 11-го англ. изд. / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. – К. : ХаГар, 1998. – 785 с.
9. Шершньова З.Є. Стратегічне управління : навч. посіб. /З. Є. Шершньова, С.В. Оборська. – К. : КНЕУ, 1999. – С. 66-84.
10. Хміль Ф.І. Управління персоналом / Ф.І. Хміль. – К. : Академвидав, 2006. – 448 с.